

Släkten Tysk på Asperö

m. **Johan Mårtensson Tysk**, född cirka 1691, död 1742, bgr 5/5

Gift 1713 8/2 (sannolikt: "tyskarna på Asperö (och Brännö)" – pluralis för att det var en tysk på Asperö och en på Brännö som gifte sig då: vigslarna skrivs ihop samma år, men med olika datum, och det betyder inte att Johans hustru också var tysk – på Brännö kan det ha avsett en Claus som nämns i kyrkboken 1713-14 men aldrig senare)

h. **Börta Persdotter**, född 1691, dpt 11/10, på Asperö, död 1765 13/1 ibm

s. Mårten, född 1722, dpt 5/8, död 1736, bgr 23/4

d. Annika, född 1724 28/2, gift med Anders Olofsson från Fiskebäck, död 1804 5/4 på Asperö (bou 1804:128), blind i första hfl (1799-1800)

d. Catharina, född 1727, dpt 18/6

d. Maria, född 1729, dpt 15/4, gift 1755 30/11 med Lars Jonsson från Årekärr, Askim sn

s. Olof, född 1732 7/2, död 1735, bgr 14/9

s. Peter, född 1735 10/5

d. Agneta, född 1738 8/12, död 1739, bgr 22/6

Kommentarer

Johan var skeppare. Han kallas Tysk, i hans fall säkerligen pga att han kom från Tyskland (fadern borde då egentligen ha hetat Martin). Namnet var inte unikt där då. Jag har stött på det flera gånger, bl.a. de här nedan. Johan kom från Holstein i norra Tyskland. Detta framkommer vid enrolleringen 1716. Där står att "Johan Holsteinare" på Asperö enrollerats 1713 och rest utomlands s.å. Man kan fundera på varför han lämnade orten strax efter vigseln och var borta i flera år (nedan). Det rådde krig mellan Sverige och Danmark, men hade gjort det ända sedan 1700. Eftersom både han och Hans Lambert (nedan) var borta lika länge och kom tillbaka vid fredsslutet, kan man tänka sig att det hade med kriget att göra, kanske en lojalitetskonflikt. Holstein hörde till Tyskland, men var starkt förbundet med då danska Schleswig.

Johan Mårtensson kallade sig inte Tysk på senare år, men dottern Annika har det namnet i bou. Johan skrivs även Jean och Jan. Han nämns första gången efter den förmodade vigseln 1713 när han 1714 31/1 ("tysken på Asperö") var fadder med hemort Asperö. Och 11/4 s.å. benämns han ("Johan Mortens.") svåger till Jöns Nilsson och Ingeborg klockares på samma ö. Han behöver då inte ha varit kvar på Asperö, då det bara var en släktbeteckning. I mtl meddelas att Johan Tysk vistades på annan ort några år efter vigseln: 1720 "över 5 år borta". Detta stämmer om man drar lite på 1713 i enrolleringen till 1714 (se fadderskapet ovan) och tar fasta på "över". Man bör också betänka att mtl avser förhållandena året före det nominella. I mtl 1721 står på platsen för Johan året före och efter:

"Anna Johans härifrån", oklart varthän. "Anna" stämmer inte och är väl en felskrivning för Börta. Men fr.o.m. 1722 är både Johan och Börta mantalsskrivna på Asperö.

Johan råkade i äktenskapliga svårigheter 1723, när han rådde sin piga Karin Eriksdotter med barn (dottern Elin, född på långfredagen 1724, bara en dryg månad efter Johans och Börtas dotter Annika, död 10/12 s.å. – vid födseln fick prästen inte fram faderns namn, men efter domen blev det allom bekant och finns med i dödboken). Det hela avhandlades vid tingsrätten 1724 8/6. Johan erkände och tog sitt straff. Både han och hustrun ville fortsätta sitt äktenskap, och detta välsignades med fler barn.

m. **Per Persson**, född före 1650, död 1697, bgr 22/12 på Asperö

Gift 1670 (mtl) med

h. **Gertrud Mattisdotter**, född före 1650 på Asperö, död 1711 14/5 ibm

d. Ingeborg, född 1671, död 1742, bgr 12/12, gift med "ringkarlen" (klockarassistenten) vid Göteborgs tyska kyrka Anders Börgesson och bosatt på Asperö

d. Gunnela, född 1674, död 1735, bgr 7/4

d. Kerstin, född 1682, död 1751 12/4, gift 1714 (lysning 11/4) med Jöns Nilsson i hans första gifte (se artikeln om Nils Andersson) och bosatt på Asperö

s. Olof, född 1684, död 1708, bgr 1709 14/3 ("Gertruds son Olof")

d. Börta, född 1691 9/10, gift med Johan Tysk

Kommentarer

Per Persson börjar nämnas med hustru i mtl 1671. Han kallas sedan ofta Pelle. Genom att han gifte sig med *Gertrud Mattisdotter* som var född på Asperö, bör han ha kommit någon annanstans ifrån. Det går inte heller att finna någon Per på Asperö som far till honom. En Per Nilsson gifte sig där 1657 (mtl 1658), men han var ju för ung. När Per var död tvistade Gertrud med Per Tordsson i Högsbo i Frölunda sn om 11½ mk smör i Flatås ibm som hon ägt och Pers far Tord Olofsson inlöst av henne. Hon fick nu de pengar som fattades i lösesumman (domboken 1698 11/10). Hon nämns sist i mtl 1701 med två döttrar och 1703 "under barnen". Sonen Olof var säkerligen den båtsman Olof Persson som nämns i enrolleringslängden 1716 och då var enrollerad 1704 vid 20 års ålder ("död 1708 hemma i landsorten"). Han kan mycket väl ha avlidit sent 1708 och pga vintern och isförhållandena inte hunnit begravas förrän i mars året efter (om man nu vill få ihop alla data).

Pers härkomst går det efter vidare forskning att säga något om. En Per Persson nämns på Köpstadsö från 1668 under änkan Ingeborg Persdotter (även "Ingeborg Pers"). Familjen hade svårt att försörja sig. Per noteras i mtl 1670 som allmosehjon och kan ha haft någon funktionsnedsättning; benämns krympling i slutet av levnadsbanan. År 1671 är han borta därifrån, samma år som Per Persson börjar nämnas på Asperö. Det är sannolikt han. Hans far var Per Larsson (enligt vidare forskning i

domböckerna den ene av två bröder Per Larsson). Ingeborg nämns som änka ända från mtl 1653. På Asperö gick det någorlunda. Familjen välsignades med flera barn. Skatten kunde för det mesta betalas (nedsättning 1681-82). Döttrarna fick del av jorden på Asperö och blev gifta.

Gertrud var dotter till länsmanssonen Mattis Hansson på Asperö. Mer om denna familj finns i artikeln om Nils Andersson, och om dottern Kerstin i artikeln om Carl Olofsson.

Samtidigt levde en annan Tysk i Styrös socken. Det var **Hans Lambert** (Lammert, Lambrecht) på Tången. Han nämns från mtl 1715 och var kommenderad båtsman 1716, men hade kommit dit tidigare och gift sig (mtl 1710-14 saknas, men de nämns i vigselboken 1713 5/7). Hans hustru **Helga Nilsson** nämns med hela namnet när dottern Ingeborg föddes 1714 19/5. Hans står i mtl 1724 som "över 5 år borta". Han kallas där Hans Tysk. Hustrun blev 1725 piga hos Nils på Tången. Året efter skriver man att Hans rymt, men i enrolleringen 1725 sägs han ha avlidit utomlands det året, 66 år gammal. Enligt Riksgäldens längd 1727 (daterad 27/9) hittar man på Tången en Nils med systemen Helga. Det var hon. I längden 1731 står det att hon gift sig, och i vigselboken 1730 30/8 meddelas att hon gift om sig med Per Torgersson på Asperö: båda hade varit gifta innan och hade avvitringsbrev. Mer om dem nedan.

I KR 1714 14/2 är infört några rader om en tvist som Hans hade med sin svärmor Anna. Där framkommer att Hans var tysk och att hustrun hette Helga och var svärmoderns ena dotter.

Den andra dottern till svärmodern, Kerstin, var gift med en Hans på Brännö. Det bör ha varit båtsmannen *Hans Larsson*, vilken enligt Styrös vigsellängd 1712 11/6 gifte sig i Göteborg. Hans och hustrun Kerstin fick en dotter Helena 1713 24/11. Vem denne Hans var är svårt att säga, men han skall inte förväxlas med namnen som var son till länsmanen Lars Jonsson och gifte sig något år innan.

Det är uppenbart att familjen på Tången var *Nils Helgesson* ohh *Anna Larsdotter*. Helga föddes 1689 13/10 och Kerstin 1695 9/11 (två av sex noterade barn 1689-1702). Helga gifte om sig med änkingen *Per Torgersson* (i vissa källor skriven "Torgelsson"). Han kom från Angered sn och gifte sig I 1707 (enligt biografi i dödboken) med Karin Jonsdotter från Asperö (1673-1728 17/11, dotter till Jon Nilsson ohh Anna Börgesdotter). Hon hade varit gift I (1699 20/8, gemensam hemort Asperö) med Lars Andersson (död 1705). Tre barn. Med Per fick hon fyra barn. Se också nedan.

m. **Per Torgersson**, född cirka 1681, död 1746, bgr 9/11 på Asperö

Gift I 1707 (hustruns biografi i dödboken) på Asperö, då närmast från Angered sn, med

h I. **Karin Jonsdotter**, född cirka 1673 på Asperö som dotter till Jon Nilsson ohh Anna Börgesdotter (mer om dem i artikeln om klockare), död 1728 17/11 ibm

Gift II 1730 30/8 med

h II. **Helga Nilsson**, född 1689 13/10 på Styrös Tången, död 1758, bgr 20/2, på Asperö

Kommentarer

Per Torgersson kallas mest Torjelsson i källorna, men några gånger Torgersson som är det vanligaste i trakten: det är kanske därför man använder den ibland. Annars kunde det ha varit en variant av Torkel, med mjuk konsonant så att k blev j. Mer om honom finns knappast. En snabbsökning i Angereds begränsade kyrkboksmaterial och i mtl har inte gett något. Det fanns dock enligt mtl 1707 flera som flyttade "till Hisingen".

Pers hustru I, *Karin Jonsdotter*, var först gift (1699 20/8 på Asperö) med Lars Andersson, född sannolikt på Asperö, död cirka 1705 (enligt hennes biografi).

Pers hustru II, *Helga Nilsdotter*, var först gift med tysken Hans Lambert på Styrös Tången. Se ovan.

Några övriga personer Tysk

I NL finns en notis från 1590 19/1 om en Hans Tysk som vittne vid en stöld av mjöd ur en tunna från Lars Jönsson i Vrångösund.

I Askims härads dombok 1696 26/2 nämns en Johan Tysk i smb med hästhandel i Fässberg sn.

En Johan Larsson Tysk var 1706 åkare i Göteborg (GRR).